

Božica Cvjetko*
Mr. Đurđa Križ**
Lidija Čačić***
Lidija Schauperl****

NASILJE U OBITELJI I ULOGA DRŽAVNOG ODVJETNIKA ZA MLADEŽ U PREDISTRAŽNOM POSTUPKU

Nasilje u obitelji i njegovo sprječavanje suvremena je tema. Autorice daju kratak prikaz preporuka Vijeća Europe broj R(85)4 i broj R(92), govore o fenomenu nasilja u obitelji te osnovnim načelima postupanja državnog odvjetnika u radu na tim predmetima.

Težište je članka na prikazu postupanja državnog odvjetnika u Općinskom državnom odvjetništvu u Zagrebu u predistražnom postupku i primjeni načela svrhovitosti iz članka 175. Zakona o kaznenom postupku. Taj propis omogućuje državnom odvjetniku da pod određenim uvjetima donese rješenje o odbačaju kaznene prijave ako se osumnjičenik podvrgne odvikavanju od droge i drugih ovisnosti (čl. 175. st. 1. t. 5. ZKP), odnosno ako se podvrgne psihosocijalnoj terapiji radi otklanjanja nasilničkog ponašanja (čl. 175. st. 1. t. 6. ZKP). Riječ je o rehabilitacijskom pristupu koji znači da je u žarištu počinitelj kaznenog djela, cilj je rehabilitacija počinitelja i smanjenje recidivizma, osnovni pristup je tretman u svrhu unapređenja funkcioniranja počinitelja, a u rehabilitaciju su uključeni stručnjaci različitih struka i odgovarajuće institucije.

Autorice su prikazale protokol postupanja u tim predmetima i nekoliko primjera iz prakse. Zaključno se u članku govori o očekivanjima državnog odvjetništva od drugih tijela i ustanova, kao i njegovim obvezama, u radu na predmetima vezanim za delikte nasilja u obitelji.

* Božica Cvjetko, zamjenica glavnog državnog odvjetnika Republike Hrvatske
** Mr. Đurđa Križ, prof. defektolog u Općinskom državnom odvjetništvu Zagreb
*** Lidija Čačić, socijalni pedagog u Općinskom državnom odvjetništvu Zagreb
**** Lidija Schauperl, socijalni pedagog u Općinskom državnom odvjetništvu Zagreb

UVOD

Nasilje u obitelji i njegovo sprječavanje suvremena je tema. Iako se o tome u zadnje vrijeme govori više nego prije te nastoje stvoriti različite strategije protiv nasilja, povijesno gledano, nasilje u obitelji nije nov fenomen. Nasilja među bračnim partnerima i prema djeci te drugim članovima obitelji bilo je u svim vremenima. To vrijedi za sve vrste nasilja: fizičko i seksualno te ono puno suptilnije - psihičko nasilje. Tako je primjerice gotovo sve do novijeg doba nasilje počinjeno od oca kao glave obitelji bilo u zajednici prihvaćeno kao nešto normalno i legitimno.

Tek tijekom 20. stoljeća moderna kaznena zakonodavstva proširuju kriminalnu zonu u cilju zaštite djece i maloljetnika i uvode nova kaznena djela kojima se djeca štite od nasilja. Jednako tako s novim ženskim pokretima u Europi 70-ih godina počelo se nešto više govoriti o različitim vrstama nasilja nad ženama. Tome su svakako pridonijele i norme o neovisnosti i slobodi žene, ali i nove viktimološke spoznaje da tijekom kaznenog postupka posebnu pozornost treba pokloniti žrtvi kaznenog djela. Tako se u žarištu promatranja našla oštećena, ozlijeđena i traumatizirana žena, ali i kao objekt tipičnog muškog nasilja fizički i psihički te seksualno zlostavljana djevojčica. Posljedice takvog ponašanja su pak prepoznate i definirane jednom vrstom posttraumatskog sindroma. Slijedi, dakle, da su viktimolozi, a posebno ženski pokreti, izgurali na površinu ženu kao objekt nasilja, a to je onda bio poticaj za društvene i intitucionalne promjene.

Slično se dogodilo i 90-ih godina u Republici Hrvatskoj. Poseban su izazov ženskim udrugama bile i neke odredbe Kaznenog zakona za koje se smatralo da diskriminiraju ženu kao žrtvu kaznenog djela nasilja.

PREPORUKE VIJEĆA EUROPE

Rezultat tog novog pogleda na međunarodnoj je razini - da spomenemo samo Vijeće Europe - donošenje različitih deklaracija, rezolucija i preporuka u cilju zaštite obitelji od svih oblika nasilja.

Smatrajući tako da je obitelj osnovna jedinica demokratskog društva, da obrana obitelji uključuje zaštitu svih njezinih članova od bilo kojeg oblika nasilja, da takvo nasilje posebno pogađa djecu s jedne strane i žene s druge strane, iako na različite načine, Odbor ministara Vijeća Europe donio je dana 26. ožujka 1985. Preporuku broj R(85)4 o nasilju u obitelji. (Prilog III)

Preporukom se preporučuje vladama država članica da poduzmu mjere:

- I. za sprječavanje nasilja u obitelji;
- II. za prijavljivanje čina nasilja u obitelji;
- III. za intervenciju države nakon čina nasilja u obitelji.

Za intervenciju države nakon čina nasilja u obitelji državama članicama, među ostalim, preporučuje se sljedeće:

9. da poduzmu korake kako bi se osiguralo da se, u slučajevima nasilja u obitelji, brzo mogu poduzeti odgovarajuće mjere, pa makar i samo privremeno, radi zaštite žrtve i sprječavanja sličnih incidenata;

11. da poduzmu mjere kako bi se osiguralo da interesi žrtve ne budu ugroženi zbog preklapanja građanskih, upravnih i kaznenih mjera, s time da se podrazumijeva da se kaznene mjere trebaju poduzimati tek kao posljednje sredstvo;

16. da poduzmu mjere kako bi se osigurala zaštita od bilo kakvih vanjskih pritiska na članove obitelji koji svjedoče u slučajevima nasilja u obitelji. Osobito bi maloljetnici trebali imati pomoć odgovarajućeg punomoćnika. Štoviše, težinu takvih dokaza ne trebaju umanjiti pravila koja se odnose na prisegu;

17. da razmotre uputnost uvođenja posebnih inkriminacija za kaznena djela počinjena unutar obitelji.

S druge strane Odbor ministara donio je 15. siječnja 1990. Preporuku broj R(90)2 o socijalnim mjerama koje se tiču nasilja unutar obitelji. (Prilog IV)

Ta preporuka sadržava:

A) Opće preventivne mjere

B) Konkretno mjere

- I. informiranje;
- II. otkrivanje nasilja;
- III. prijavljivanje nasilja;
- IV. pomoć i terapija za cijelu obitelj;
- V. mjere za djecu;
- VI. mjere za žene;
- VII. mjere za starije osobe;
- VIII. mjere za počinitelje;
- IX. obrazovanje;
- X. socijalni radnici;
- XI. uloga volonterskih udruga;
- XII. financijske implikacije

Opće preventivne mjere i konkretne mjere sadržavaju 46 preporuka od kojih je svaka jednako važna. Ipak treba izdvojiti i navesti barem neke od njih.

Mjere za djecu

14. Treba naglasiti opću osudu tjelesnog kažnjavanja i drugih oblika ponižavajućeg postupanja u odgojne svrhe, kao i potrebu za obrazovanjem bez nasilja.

18 Kad se interesi zlostavljenog djeteta nalaze u sukobu s interesima koji izražavaju njegovi roditelji, interesima djeteta u načelu treba dati prvenstvo. Kad je potrebno zaštititi dijete na način da ga se izdvoji iz obitelji, bilo kratkoročno ili dugoročno, to se ne bi moglo smatrati samo sebi svrhom, već privremenim rješenjem u okviru obiteljskoterapijskog pristupa koji je u interesu obiju stranaka. Rad s obitelji treba nastaviti bez obzira na izdvajanje djeteta.

Mjere za žene

20. *Ženama koje su žrtve nasilja u obitelji treba pružiti koordiniranu i sveobuhvatnu pomoć, uključujući, ako je to potrebno, i financijsku pomoć u skladu s nacionalnim zakonodavstvom. Javnim vlastima treba povjeriti konkretne odgovornosti u određenim zadaćama vezanim za rješavanje nasilja nad ženama, u suradnji s nevladinim organizacijama gdje je to potrebno.*

21. *Ako postoji zakonska mogućnost izdvajanja supružnika zlostavljača iz obitelji, nju treba iskoristiti kako bi se zlostavljanoj ženi i njejoj djeci omogućilo da ostanu u svome domu.*

26. *Kad pretučena žena bude primljena u sklonište, odgovarajuću bi joj pomoć, **ako ona to želi**, trebali pružiti socijalni radnici, psiholozi, pravnici i druge stručne osobe, uključujući iskusne volontere koji mogu osobito pomoći u vezi s praktičnim i administrativnim pitanjima koja se tiču žene i, ovisno o slučaju, njezine djece. Važan element može biti i uzajamna pomoć i razmjena iskustava s drugim pretučenim ženama u skloništu.*

Mjere za počinitelje

37. *Socijalne bi službe trebale održavati kontakt s počiniteljima napuštenim od obitelji, kako bi utvrdile njihove potrebe, razgovarale o njihovim problemima i pružile im savjete i pomoć.*

38. Treba promicati istraživanja o terapijskim metodama i drugim mjerama koje bi mogle pozitivno utjecati na počinitelje.

Ako se analizira Preporuka vijeća Europe broj R(85)4 i Preporuka Vijeća Europe broj R(90)2, može se ukratko zaključiti sljedeće: obitelj kao temeljnu jedinicu društva treba podupirati svim mogućim sredstvima i zbog toga države članice trebaju poduzeti sve preventivne mjere da do nasilja ne dođe; kada se nasilje dogodi, treba upozoriti javnost o razmjerima, ozbiljnosti i specifičnim značajkama nasilja u obitelji radi dobivanja potpore javnosti u suzbijanju te pojave; preporuke nemaju diskriminirajući karakter, već podjednako štite i pružaju pomoć žrtvi i počinitelju (obiteljska terapija); pokretanje kaznenog postupka protiv počinitelja krajnja je mjera.

FENOMEN NASILJA U OBITELJI

Na nacionalnoj razini, također pod utjecajem nevladinih ženskih udruga, izmijenjene su ili dopunjene odredbe Kaznenog zakona i Zakona o kaznenom postupku te donesen Zakon o zaštiti od nasilja u obitelji.

Svi ti zakoni sadržavaju odredbe o novom i drugačijem statusu žene žrtve odnosno počinitelja nasilja.

Kako je svrha ovog članka prikazati postupanja državnog odvjetnika u predistražnom postupku pozivom na primjenu načela svrhovitosti, valja spomenuti samo najvažnije nove odredbe Kaznenog zakona i Zakona o kaznenom postupku.

U Kazneni zakon unesen je novi propis članka 215. a, kojim se inkriminira kazneno djelo "nasilničko ponašanje u obitelji". Taj propis glasi: "*Član obitelji koji nasiljem, zlostavljanjem ili osobito drskim ponašanjem dovede drugog člana obitelji u ponižavajući položaj, kaznit će se kaznom zatvora u trajanju od tri mjeseca do tri godine*".

Dakle, naglasak je na nasilničkom ponašanju člana obitelji u odnosu na drugog člana obitelji. Prema propisu članka 89. t. 30. Kaznenog zakona određena je definicija članova obitelji. To su *bračni i izvanbračni drug, bivši bračni i izvanbračni drug, rođak po krvi u ravnoj lozi, posvojitelj i posvojenik, rođak u pobočnoj liniji do trećeg stupnja zaključno i srodnik po tazbini do drugog stupnja zaključno, a žive u zajedničkom kućanstvu*.

S obzirom na to da je počinjenim kaznenim djelom nasilničkog ponašanja u obitelji u prvom redu najviše pogođena žena, moglo bi se očekivati da će ona sama i podnijeti kaznenu prijavu. No, sva dosadašnja istraživanja i praktično iskustvo upozorili su na čitav niz čimbenika koji utječu na odluku žene žrtve o prijavljivanju delikta kojim je viktimizirana. Žene utječu na tamnu brojku te vrste kriminaliteta, najčešće zbog straha od počinitelja i osjećaja bespomoćnosti. Pritom treba imati na umu da je kod žena, koje su viktimizirane deliktima nasilja, mnogo više nego kod drugih žrtava i drugih kaznenih djela prisutan sukob dvaju interesa: interesa da se počinitelj kazni i da njihova želja za pravdom bude zadovoljena, te interesa da ne budu obilježene, osramoćene i odbačene u svojoj sredini te viktimizirane u kaznenom postupku. To i onda kada su zajedno s njima žrtve i djeca.

Uvodno je spomenuto da su posljedice nasilja nad ženom prepoznate kao jedna vrsta posttraumatskog sindroma. Da bi žena preživjela takvu situaciju, odnosi između nje kao žrtve i nasilnika postaju slični odnosu oteta osoba - otmičar. Zato se ovdje i govori o tzv. stockholmskom sindromu. Taj sindrom po svojoj definiciji znači da je život žrtve ugrožen, žrtva ne može pobjeći ili misli da ne može pobjeći od nasilja, žrtva je izolirana u vlastitoj sredini te konačno žrtva je konfrontirana povremenim dobrim ponašanjem - "ljubaznošću" nasilnika. Posljedica tog sindroma je da se žrtva vezuje za zlostavljača. Žrtva

čezne za brigom i zaštitom, ali jedina osoba kojoj ona vjeruje je osoba koja joj nanosi zlo. Ako joj je nasilnik spreman pružiti i najmanju brigu i zaštitu, žrtva je spremna sve zaboraviti i vidi isključivo pozitivne strane zlostavljača.

PRISTUP DRŽAVNOG ODVJETNIKA RADU NA KAZNENOJ PRIJAVI ZA DELIKTE NASILJA U OBITELJI

Rad državnog odvjetnika na ovim kaznenim predmetima vrlo je složen, budući da takva kaznena djela često izazivaju negativne emocije prema počinitelju i djelu, uz očekivanja javnosti da se takav prijavljeni počinitelj bezuvjetno procesuiri i kazni, a to može utjecati i na donošenje odluke. Valja, međutim, naglasiti da oštrica kaznenog instrumentarija treba biti usmjerena samo na **osobito grubo ponižavanje i zlostavljanje člana obitelji**, dok ostale slučajeve zlostavljanja treba rješavati primjenom zaštitnih mjera na osnovi Zakona o zaštiti od nasilja u obitelji, odnosno, kada su žrtve i djeca, primjenom mjera obiteljskopravne zaštite na osnovi Obiteljskog zakona.

Iz navedenog razloga državni odvjetnik mora se pri rješavanju takvih predmeta pridržavati nekih *općih načela*. S jedne strane državno odvjetništvo mora osigurati da se prava žene i djeteta kao žrtve ili kao svjedoka poštuju u svim stadijima postupka, uključujući uvažavanje prava na obazrivo postupanje uz poštovanje djetetova i ženina dostojanstva; prava da osoba ne bude diskriminirana zato što je dijete ili žena; prava na postupak kao vjerodostojnih svjedoka.

S druge strane državni odvjetnici moraju osigurati da se štiti i poštuje pravo okrivljenika na pošteno suđenje. Tako Zakon o kaznenom postupku propisuje da sud i državna tijela koja sudjeluju u kaznenom postupku s jednakom pažnjom ispituju i utvrđuju činjenice koje terete okrivljenika i koje mu idu u korist (članak 8).

Osim tih općih načela, državni odvjetnik mora pažljivo ocijeniti vjerodostojnost navoda kaznene prijave, pri čemu je važna uloga stručnog suradnika – socijalnog pedagoga ili socijalnog radnika u državnom odvjetništvu, suradnja s policijom i centrom za socijalnu skrb, suradnja sa zdravstvenom ustanovom, nevladinom udrugom, ženskom kućom i drugima. Kada su zajedno sa ženom i djeca žrtve nasilja, državni odvjetnik ne smije zaboraviti centru za socijalnu skrb predložiti mjere obiteljskopravne i socijalnopravne zaštite.

Konačno, državni odvjetnik mora pažljivo ocijeniti hoće li protiv osumnjičenika pokrenuti kazneni postupak ili se poslužiti alternativom tom postupku i primijeniti načelo svrhovitosti. To tim više što se u preporukama Vijeća Europe naglašava da je pokretanje kaznenog postupka prema počinitelju nasilja *ultima ratio*.

PRIKAZ POSTUPANJA DRŽAVNOG ODVJETNIKA U PREDISTRAŽNOM POSTUPKU - PRIMJENA NAČELA SVRHovitosti

Tijekom 2003. godine Odjel za mladež Općinskog državnog odvjetništva Zagreb započeo je s primjenom članka 175. ZKP za kazneno djelo zlostavljanja i zapuštanja djeteta ili maloljetne osobe iz članka 213. KZ te nasilničkog ponašanja u obitelji iz članka 215. a KZ ako je to djelo u stjecaju s člankom 213. KZ.

Članak 175. Zakona o kaznenom postupku propisuje da državni odvjetnik može odlučiti da odgodi početak kaznenog progona ako je kaznena prijava podnesena za kazneno djelo za koje je predviđena novčana kazna ili kazna zatvora do tri godine, a djelo je nižeg stupnja krivnje kod kojeg razmjeri štetnih posljedica ne nalažu javni probitak kaznenog progona. Rješenje o odgodi početka kaznenog progona državni odvjetnik može donijeti samo uz prethodnu suglasnost oštećenika i privolu osumnjičenika i njegovu pripravnost da ispuni jednu obvezu ili više obveza.

Vezano uz nasilje u obitelji, na temelju članka 175. Zakona o kaznenom postupku prema dosadašnjoj državnoodvjetničkoj praksi od kaznenog progona može se odustati ako osumnjičenik ispuni sljedeće obveze:

- *da se podvrgne odvikavanju od droge ili drugih ovisnosti sukladno posebnim propisima (članak 175. st. 1. t. 5. ZKP),*
- *da se podvrgne psihosocijalnoj terapiji radi otklanjanja nasilničkog ponašanja uz pristanak osumnjičenika na napuštanje obiteljske zajednice za vrijeme trajanja terapije (članak 175. st. 1. t. 6. ZKP).*

Osnovni je cilj tih obveza pružanje profesionalne pomoći obiteljima koje su u krizi i imaju poteškoće vezane uz nasilničko ponašanje jednog člana obitelji - najčešće oca. Takvo postupanje omogućuje brže djelovanje i rad na drukčijim, boljim odnosima u obitelji. Naglasak je na preuzimanju odgovornosti i suočavanju s vlastitim ponašanjem počinitelja. Takav pristup u svakom je slučaju svrhovitiji od vođenja dugotrajnog kaznenog postupka, svjedočenja i produblji vanja krize unutar obitelji.

Upravo zbog navedenog s posebnom pozornošću treba ocijeniti prema kojem bi počinitelju odnosno u kojem bi slučaju bilo svrhovito primijeniti te obveze, koji su kriteriji važni za odabir slučajeva te kakav treba biti protokol postupanja.

Da bi državni odvjetnik za mladež u slučaju nasilničkog ponašanja u obitelji i zlostavljanja djeteta ili maloljetne osobe prema osumnjičeniku primijenio obvezu podvrgavanja odvikavanju od droge ili drugih ovisnosti i obvezu podvrgavanja psihosocijalnoj terapiji radi otklanjanja nasilničkog ponašanja, nužno je da su se ostvarile *opće pretpostavke i kriteriji*, a to su:

- visok stupanj izvjesnosti da je osumnjičenik počinio kazneno djelo, što znači da prikupljeni podaci o djelu pružaju dovoljno osnova i za pokretanje kaznenog postupka;

- riječ je o kaznenom djelu za koje je propisana novčana kazna ili kazna zatvora do tri godine;
- djelo je nižeg stupnja krivnje kod kojeg razmjeri štetnih posljedica ne nalažu javni probitak kaznenog progona;
- suglasnost žene žrtve da se osumnjičenik podvrgne psihosocijalnoj terapiji i napusti obiteljsku zajednicu;
- privola osumnjičenika da se podvrgne psihosocijalnoj terapiji i napusti obiteljsku zajednicu za vrijeme trajanja terapije;
- oštećenica i osumnjičenik mogu u svako doba odustati od primjene obveze podvrgavanja psihosocijalnoj terapiji;
- odluka o primjeni načela svrhovitosti u isključivoj je nadležnosti državnog odvjetnika koji na osnovi izvješća ustanove – psihoterapeuta odlučuje je li obveza uredno izvršena.

Osim općih kriterija, da bi se primijenile spomenute posebne obveze, trebaju se ispuniti i sljedeći *posebni kriteriji* koji se odnose na osumnjičenika:

- da počinitelj nije psihički bolestan;
- da je nasilje ograničeno na obitelj;
- da se nasilničko ponašanje ne događa dulje vrijeme;
- preuzimanje odgovornosti počinitelja za svoje ponašanje;
- motiviranost i spremnost na suradnju;
- pažljiva ocjena dosadašnje kaznene i prekršajne evidentiranosti;
- da počinitelj nije ovisnik o drogi i alkoholu (za obvezu psihosocijalnog tretmana).

Na osnovi dosadašnjeg jednogodišnjeg iskustva i u dogovoru sa stručnjacima različitih struka (pravnicima, socijalnim pedagogima, defektolozima, socijalnim radnicima, psiholozima), koji su uključeni u primjenu obveza iz članka 175. ZKP, Općinsko državno odvjetništvo Zagreb za te je predmete izradilo sljedeći

PROTOKOL POSTUPANJA

1. Detaljna obrada kaznenog predmeta (uvid u kaznenu prijavu, službene bilješke policije i od policije naknadno prikupljene dodatne obavijesti, uvid u izvješće centra za socijalnu skrb s posebnim osvrtom na prije poduzimane mjere obiteljskopravne i socijalnopravne zaštite)
 - odabir slučaja za koji dolazi u obzir primjena načela svrhovitosti iz članka 175. st. 1 t. 5. i 6. Zakona o kaznenom postupku.
2. Razgovor s oštećenom osobom
 - osobni uvid stručnog suradnika u odnose i situaciju u obitelji,
 - pažljiva procjena dolazi li u obzir primjena načela svrhovitosti pokretanja kaznenog postupka,
 - upozorenje oštećenoj osobi da u slučaju davanja suglasnosti na odgodu započinjanja kaznenog progona i donošenja odluke o odbacivanju

kaznene prijave nema više pravo poduzeti kazneni progon na osnovi članka 55. st. 2. ZKP,

- potpisivanje izjave o suglasnosti da se osumnjičenik podvrgne psihosocijalnoj terapiji radi otklanjanja nasilničkog ponašanja u obitelji (Prilog I).

3. Razgovor s osumnjičenom osobom

- procjena njezina ponašanja (uviđa li osumnjičenik nedopuštenost svoga ponašanja, je li preuzeo odgovornost za takvo ponašanje i želi li se suočiti s uzrocima takvog ponašanja te promijeniti vlastito ponašanje),
- uputa osumnjičeniku da će u slučaju uredno ispunjene obveze državni odvjetnik donijeti rješenje o odbačaju kaznene prijave,
- potpisivanje izjave o privoli osumnjičenika da se podvrgne psihosocijalnoj terapiji radi otklanjanja nasilničkog ponašanja u obitelji (Prilog II).

4. Odabir institucije u kojoj će se osumnjičenik podvrgnuti psihosocijalnom tretmanu

- kontakt sa stručnjacima,
- dogovor oko upućivanja počinitelja na tretman.

5. Sastanak stručnog tima (zamjenik državnog odvjetnika i stručni suradnik u državnom odvjetništvu, predstavnici centra za socijalnu skrb i terapeut...) radi dogovora o izmjeni informacija i međusobnoj koordinaciji.

6. Donošenje rješenja o odgodu započinjanja kaznenog progona (članak 175. st. 1. ZKP).

7. Praćenje izvršavanja obveze i kontakti sa svim uključenim sudionicima u tretman, pismeno i usmeno obavještanje, sastanak stručnog tima po potrebi.

8. Nakon proteka određenog vremena ovisno o pojedinom slučaju (primjerice šest mjeseci) evaluacija trenutačne situacije i procjena uspješnosti provedenog tretmana.

9. Donošenje rješenja o odbačaju kaznene prijave.

Valja istaknuti da je svaki pojedinačni slučaj obitelji drugačiji i, kao što se vidi iz protokola postupanja, iziskuje multidisciplinarni pristup. Ovdje je opisan školski primjer protokola, pa to ne znači da pojedini koraci u radu s oštećenom osobom i osumnjičenikom ne mogu biti i drugačiji. Tako se primjerice i oštećena osoba i osumnjičenik mogu u državno odvjetništvo radi konačnih dogovora pozivati više puta, a i sastanci stručnog tima radi dogovora o izmjeni informacija i međusobnoj koordinaciji odnosno praćenju izvršavanja obveze mogu ovisno o slučaju biti i češći.

PRIMJERI IZ PRAKSE

Tijekom 2003. i 2004. godine Odjel za mladež Općinskog državnog odvjetništva Zagreb primijenio je načelo svrhovitosti iz članka 175. ZKP prema 19 osumnjičenih osoba, bilo samo za kazneno djelo iz članka 213. KZ ili članka 213. i članka 215.a KZ, kada su ta djela počinjena u stjecaju, odnosno u jednom se slučaju radilo o stjecaju kaznenog djela iz članka 213. i članka 215. KZ. U svim tim slučajevima rad državnog odvjetnika bio je ograničen na one gdje su žrtve kaznenog djela žena-majka i dijete, pa u tim predmetima u skladu s propisom članka 117. Zakona o sudovima za mladež postupaju državni odvjetnici za mladež.

1. *Primjer primjene obveze podvrgavanja osumnjičenika psihosocijalnoj terapiji*

Osumnjičenik u dobi od 40 godina sa završenom visokom stručnom spremom prijavljen je zbog kaznenih djela nasilničkog ponašanja u obitelji i zlostavljanja djeteta ili maloljetne osobe. Prema kaznenoj prijavi duže je razdoblje iskazivao nasilničko ponašanje prema supruzi na način da ju je ponižavao i vrijeđao raznim pogrđnim riječima, tjerao ju iz stana, a u nekoliko navrata udarao ju je rukama po glavi i tijelu, prijetivši joj da će ju ubiti, a tim je događajima bilo prisutno i njihovo maloljetno dijete.

U predistražnom postupku uključen je u psihosocijalnu terapiju koju su provodili stručnjaci posebno educirani za rad s nasilnicima. Iz njihova izvješća o provedenom tretmanu proizlazilo je da je tijekom terapijskih susreta, koji su se odvijali kroz pet mjeseci, pokazao interes i motivaciju za spoznavanje uzroka i načina kontrole nasilničkog ponašanja te je rizik recidivizma sveden na minimalnu mjeru.

Iako je u konkretnom slučaju nasilničko ponašanje trajalo dulje vrijeme, smatrali smo opravdanim primijeniti načelo svrhovitosti u predistražnom postupku. Naime, osumnjičenik prije nije bio prekršajno niti kazneno evidentiran, nasilje je bilo ograničeno samo na njegovu obitelj, tijekom razgovora u državnom odvjetništvu iskazao je spremnost za tretman, s čime se suglasila i oštećena, a u tijeku je bilo i njihovo fizičko razdvajanje, radi rastave braka.

2. *Primjer primjene obveze podvrgavanja osumnjičenika odvikavanju od alkohola*

U povodu kaznene prijave protiv osumnjičenika zbog kaznenog djela nasilničkog ponašanja u obitelji iz članka 215.a na štetu supruge i kaznenog

djela zapuštanje i zlostavljanje djeteta ili maloljetne osobe iz članka 213. st. 1. i 2. KZ na štetu maloljetnog sina na temelju članka 175. st. 1. t. 5. Zakona o kaznenom postupku doneseno je rješenje o odbačaju kaznene prijave. Izvršavanje naloženih obveza pratila je stručna suradnica u državnom odvjetništvu.

Osumnjičenik je tijekom razdoblja od godinu dana učestalo prekomjerno konzumirao alkohol te u takvom stanju iskazivao verbalnu i fizičku agresiju prema supruzi, u prisustvu malodobnog djeteta. Stalno svjedočenje sukobima u obitelji te osjećaj nesigurnosti i straha pred očevim povratkom kući utjecali su na malodobnog sina, u dobi od 9 godina te je u školi primijećen pad koncentracije, povlačenje i znatno slabiji školski uspjeh. Nekoliko puta oštećena je zatražila intervenciju policije zbog fizičke agresije supruga, uslijedila je prekršajna, potom i kaznena prijava.

Centar za socijalnu skrb izrekao je kao mjeru obiteljskopravne zaštite nadzor nad izvršavanjem roditeljske skrbi. Po zaprimanju kaznene prijave od državnog odvjetništva izvršen je uvid u sve dostupne informacije, kontaktiran voditelj izrečene mjere te djelatnici socijalne skrbi kod kojih je obitelj u tretmanu. U razgovoru s oštećenom došlo se do saznanja da ona kao osnovni uzrok njihove narušene obiteljske dinamike vidi alkoholizam supruga, koji se javio kao ugrožavajući čimbenik nakon što je suprug ostao bez posla. Također se doznaje da ona želi sačuvati brak, spremna je uložiti napore da osigura uvjete sinu za normalan i zdrav psihofizički razvoj te je suglasna da se kaznena prijava protiv supruga riješi tako da mu se uvjetuje obvezno liječenje od ovisnosti o alkoholu. Nakon dobivanja suglasnosti oštećene, u općinsko državno odvjetništvo pozvan je prijavljenik. Na početku razgovora nastojao je umanjiti svoju odgovornost prebacujući krivnju na suprugu, poslodavca, društvo..., no daljnjim razgovorom postupno verbalizira želju za promjenom obiteljskih odnosa, ističući zabrinutost za sina, te prihvaća uključivanje u tretman liječenja od ovisnosti o alkoholu. Istodobno obvezuje se surađivati s voditeljem mjere nadzora nad izvršavanjem roditeljske skrbi, budući da je do tada uglavnom izražavao otpor prema tome. Nakon potpisivanja izjave o suglasnosti oštećene te izjave o privoli prijavljenog, u dogovoru s voditeljem mjere nadzora osumnjičenik je upućen u jednu psihijatrijsku bolnicu.

Tijekom praćenja stručne suradnice općinskog državnog odvjetništva ostvarivala se redovita suradnja s nadležnim centrom za socijalnu skrb, praćen je tijek provođenja mjere nadzora nad izvršavanjem roditeljske skrbi te tijekom liječenja. Prijavljenik je bio dva mjeseca hospitaliziran, a potom je liječenje nastavljeno u dnevnoj bolnici. Iz priloženih nalaza i izvješća stručnih djelatnika psihijatrijske bolnice razvidno je da je osumnjičenik odgovorno izvršavao sve dogovore, a u nalazu zaprimljenom sedam mjeseci nakon naložene obveze potvrđeno je da i nadalje uredno odlazi na odjel za alkoholizam zajedno sa suprugom na obiteljski program. Uočljiv je pomak u međuodnosima i održavanju apstinencije.

Iz povratnih informacija iz bolnice tijekom liječenja postavljena je sukladna inicijalna apstinencija, osumnjičenik aktivno participira u svim postavljenim djelatnostima te pokazuje dostatnu motivaciju za nastavak liječenja u domicilu.

Cijela obitelj kontinuirano je uključena i u rad kluba liječenih alkoholičara (jednom tjedno) te u obiteljsku terapiju u psihijatrijskoj bolnici (također jednom tjedno). Verbaliziraju namjeru da nastave i dalje dinamikom određenom od liječnika.

S obzirom na percepciju supružnika o pomacima u unapređenju obiteljskih odnosa, doznaje se da osjećaju znatno poboljšanje, usmjereni su na stvaranje bolje budućnosti svojem sinu, odlaze na zajedničke izlete, izostaju sukobi koji su prije bili skoro svakodnevni i odvijali su se u prisutnosti djeteta. Po dolasku iz bolnice osumnjičenik je odlučio pomno pratiti tijek školovanja sina, u školi je razgovarao sa svim profesorima te napravio plan zajedno sa sinom u svrhu ispravljanja loših ocjena. Verbalizira zadovoljstvo provedenim liječenjem i uvid u štetu koju je prijašnjim ponašanjem nanosio sinu te kajanje zbog toga.

Zaključno, praćenje izvršavanja naloženih obveza osumnjičeniku provodilo se u razdoblju od devet mjeseci. Nakon šest mjeseci na sastanku kojem su prisustvovali osumnjičenik, njegova supruga, voditelj mjere nadzora i djelatnik centra za socijalnu skrb, utvrđeno je da su pomaci uočljivi, no da je prije donošenja konačnog rješenja o odbačaju kaznene prijave potrebno pratiti daljnje izvršavanje kroz sljedeća tri mjeseca. Po isteku navedenog razdoblja, na ponovnom sastanku utvrđeno je da je osumnjičenik i dalje ispunjavao sve dogovorene obveze, surađivao s djelatnicima socijalne skrbi, aktivno se uključio u odgoj malodobnog sina, rezultati su primjetni u znatno poboljšanoj obiteljskoj dinamici te izostanku sukoba između roditelja. Nakon odbačaja kaznene prijave od općinskog državnog odvjetništva prema obitelji su se nastavile poduzimati mjere obiteljskoppravne zaštite kako bi im se pružila podrška u očuvanju pozitivne obiteljske dinamike i uspostavljanju kvalitetnijih odnosa u obitelji.

3. Primjer primjene obveze podvrgavanja osumnjičenika odvikavanju od alkohola

Osumnjičenik je prijavljen zbog kaznenog djela zapuštanja i zlostavljanja djeteta ili maloljetne osobe iz članka 213. st. 1. i 2. KZ na štetu troje maloljetne djece i kaznenog djela iz članka 215.a na štetu supruge. Iz kaznene prijave proizlazi da je od 2000. g. grubo zanemario svoje dužnosti zbrinjavanja i odgoja maloljetne djece, na način da je u alkoholiziranom stanju najčešće verbalno, a potom i tjelesno napadao suprugu, i to u nazočnosti djece. Osumnjičenik je uslijed jednog sukoba sa suprugom nasrnuo na nju nožem, prijeteći joj u prisutnosti djece, zbog čega su djelatnici policije pozvani na intervenciju, nakon čega je podnesena prekršajna prijava protiv njega i kažnjen je od suca za

prekršaje kaznom zatvora u trajanju od 15 dana. Djeca opisuju osumnjičenika kao pasivnog, udaljenog i nezainteresiranog roditelja koji svojim ponašanjem narušava obiteljsku atmosferu.

U vrijeme zaprimanja kaznene prijave u tijeku je bio postupak rastave braka između osumnjičenika i supruge, koji je tijekom praćenja državnog odvjetništva i okončan, te je troje maloljetne djece povjereno na odgoj, brigu i čuvanje majci, uz određene kontakte s ocem, no obitelj je ostala živjeti zajedno u istom stanu zbog neriješenih imovinskopravnih odnosa.

Uvidom u izvješće nadležnog centra za socijalnu skrb vidi se da su problemi u obitelji započeli prije desetak godina. Osumnjičenik je počeo konzumirati alkohol, što je stvaralo nezadovoljstvo supruge, koja je preuzela cjelokupnu brigu o djeci i kućanstvu, a često je dolazilo i do međusobnih sukoba supružnika, najčešće verbalnih, ali povremeno i fizičkih. Takva situacija u obitelji odrazila se i na psihički stabilitet djece s kojima je majka zbog teškoća odlazila na savjetovanja, obrade i terapije. Probleme u obitelji dodatno je pogoršala činjenica da je osumnjičenik kao tehnološki višak ostao bez posla, što je uzrokovalo još češće konzumiranje alkohola, a time i agresivno ponašanje u obitelji.

S obzirom na cjelokupnu situaciju, na zajedničko življenje supružnika (i nakon rastave braka) te na ostale kriterije za primjenu članka 175. ZKP (nasilje ograničeno samo na obitelj, preuzimanje odgovornosti i voljnost za suradnjom osumnjičenog, suglasnost oštećene), prema osumnjičeniku je primijenjeno načelo svrhovitosti te su mu dane obaveze podvrgavanja postupku odvikavanja od alkohola i redovite suradnje s djelatnicima centra za socijalnu skrb.

Tijekom šestomjesečnog praćenja osumnjičenik je dva mjeseca liječen od ovisnosti o alkoholu u dnevnoj bolnici jedne kliničke bolnice, gdje je tretiran psihofarmakoterapijski u okviru terapijske zajednice odjela, bio je aktivno uključen, postupno stječući potpuniji uvid u problem ovisnosti, kao i kritičnost prema daljnoj apstinenciji. Nastavio je s liječenjem u vikend-bolnici i uključen je u klub liječenih alkoholičara, koji redovito pohađa. S nadležnim centrom za socijalnu skrb osumnjičeni surađuje te se može reći da poštuje naložene mu obveze.

Provjerom cjelokupnog postupanja u razgovoru sa suprugom proizlazi da od početka provođenja naložene mu obveze apstinira te se suzdržava od sukoba, no supruga ga ocjenjuje bezvoljnim i još uvijek nedovoljno uključenim u život obitelji odnosno u pomoć oko djece. Smatramo da je u ovom slučaju donesena ispravna odluka o primjeni načela svrhovitosti te da su vidljivi pozitivni pomaci, a veliku ulogu pružanja pomoći obitelji i usmjeravanja treba imati djelatnik centra za socijalnu skrb kroz provođenje nadzora nad izvršavanjem roditeljskom skrbi.

Kao što se vidi iz ovih primjera, prekomjerno konzumiranje alkohola jedan je od značajnijih čimbenika nasilničkog ponašanja u obitelji, uključujući i

zlostavljanje djece, pa je državni odvjetnik kroz promatrano razdoblje u nekoliko slučajeva na temelju članka 175. ZKP primijenio i obvezu podvrgavanja osumnjičenika odvikavanju od ovisnosti.

Što se tiče podvrgavanja osumnjičenika psihosocijalnoj terapiji radi otklanjanja nasilničkog ponašanja, valja istaknuti da je ta obveza u svim slučajevima u kojima je državno odvjetništvo primijenilo propis članka 175. ZKP izvršavana samo djelomično, i to bez "*pristanka osumnjičenika na napuštanje obiteljske zajednice za vrijeme trajanja terapije*", kao što to stoji u zakonskom tekstu. Jer, ako žrtva i počinitelj pristaju da se uključe u proces koji dovodi do promjena u ponašanju osumnjičenika i obitelji općenito, pa se i oštećena uključila u obiteljsku terapiju, onda napuštanje obiteljske zajednice za vrijeme trajanja terapije od strane osumnjičenika može biti kontraproduktivno svrski koja se nalaganjem te obveze želi postići. Zato bi taj dio obveze iz zakonskog teksta članka 175. ZKP trebalo brisati. Naime, kada osumnjičenik ne surađuje, ne pristaje na terapiju i kada zbog njegova protivljenja da promijeni svoje ponašanje treba zaštititi obitelj, tada se protiv njega pokreće kazneni postupak.

Na osnovi navedenog slijedi da se Općinsko državno odvjetništvo u Zagrebu u odnosu prema počiniteljima nasilničkog ponašanja u obitelji odlučilo za rehabilitacijski pristup kao alternativu kažnjavajućem pristupu. Rehabilitacijski pristup znači da je u žarištu počinitelj kaznenog djela, a ne kazneno djelo, cilj je rehabilitacija počinitelja i smanjenje recidivizma, osnovni pristup je tretman u svrhu unapređenja funkcioniranja počinitelja, a u rehabilitaciju su uključeni stručnjaci različitih struka i odgovarajuće institucije.

OČEKIVANJA DRŽAVNOG ODVJETNIŠTVA OD DRUGIH TIJELA I NJEGOVE OBVEZE

Svrha je ovog članka bila dati prikaz prvih koraka Općinskog državnog odvjetništva u Zagrebu u primjeni načela svrhovitosti u predistražnom postupku za delikte nasilja u obitelji. Nažalost, zakonske propise ne prate uvijek i provedbeni propisi - logistika za izvršavanje pojedinih obveza od strane osumnjičenika. Zato se rad na tim predmetima i ovaj put sveo na dobru volju i entuzijizam državnih odvjetnika, stručnih suradnika u državnim odvjetništvima, djelatnika centara za socijalnu skrb te nekih nevladinih udruga i klinika koje su bile spremne izvršavati obvezu podvrgavanja osumnjičenika odvikavanju od ovisnosti odnosno obvezu podvrgavanja osumnjičenika psihosocijalnoj terapiji.

Hoće li državni odvjetnik pokrenuti ili neće pokrenuti kazneni postupak, ovisi o njegovoj diskrecijskoj ocjeni, pa zato on snosi i veliku odgovornost. Da bi ta odluka bila pravilna, državni odvjetnik mora surađivati s različitim državnim tijelima, službama i institucijama, pa od njih očekuje i potpunu suradnju.

Tako se od **policije** očekuje dobro sastavljena kaznena prijava sa svim dokazima koje je moguće prikupiti; podatci o prijašnjoj evidentiranosti počinitelja za kaznena djela i prekršaje; podatci o eventualnoj ovisnosti počinitelja; obiteljske prilike i drugo.

Od **socijalne skrbi** očekuje se profesionalno izrađena socijalna anamneza odnosno nalaz i mišljenje stručnog tima te žurnost u obradi slučaja kao i žurno i pravodobno poduzimanje mjera obiteljskopravne i socijalnopravne zaštite prema djeci uz povratnu informaciju državnom odvjetniku.

Zdravstvo treba izvještavati socijalnu službu radi poduzimanja mjera za zaštitu prava i dobrobiti djeteta, kada se utvrdi da je dijete zlostavljano, da bi se utvrdilo je li u obitelji zlostavljana majka, pa i njoj pružila zaštita i pomoć.

Zdravstvo i socijalna skrb trebaju osigurati uvjete za provođenje psihoterapije zlostavljača i žrtve na lokalnoj razini; specijalizaciju psihologa i psihijatra (timski pristup).

Od **medija, nevladinih udruga, skloništa za žene i drugih centara za krizne intervencije** očekuje se da ne pokreću senzacionalističke informativne kampanje te na taj način vrše pritisak na rad pravosudnih tijela, jer je to protivno interesu obitelji.

Koje su obveze državnog odvjetništva? Iako su već naprijed spomenuta neka opća načela postupanja, valja ponoviti da državni odvjetnici u svim stadijima postupka moraju obazrivo postupati prema ženi i djetetu koji su žrtve nasilja te voditi brigu o njihovim potrebama i omogućiti im kontakte s odgovarajućim službama. Državni odvjetnici, međutim, moraju osigurati i da se štiti i poštuje pravo osumnjičenika na pošteno suđenje. To ne propisuje samo Zakon o kaznenom postupku, već i Smjernice Ujedinjenih naroda o ulozi tužitelja u kojima se ističe da "javni tužitelji imaju ključnu ulogu u provođenju pravde te moraju poštovati pravo na pošteno suđenje".

I na kraju nešto o ključnim riječima u ovom članku!

Ključne riječi su "žena žrtva" i "nasilnik". Jedna suradnica - socijalni pedagog u ovom projektu dobro misli kada kaže da bi žrtvu zapravo trebalo nazvati osobom koja doživljava ili je doživjela nasilje, jer nazivajući je žrtvom oduzimamo joj snagu za akciju - snagu potrebnu da se obrani i prekine s nasiljem. S druge strane nasilnika bi trebalo kvalificirati kao osobu koja se koristi nasilnim ponašanjima u odnosima jer mu, nazivajući ga nasilnikom, pripisujemo snagu koje on nema.

LITERATURA

1. Čačić, L. - Križ, Đ. - Milanović Juretić, T. (2002.): Praktični vodič za rad stručnih suradnika - socijalnih pedagoga i socijalnih radnika u državnom odvjetništvu, Općinsko državno odvjetništvo Zagreb i Rijeka
2. Hartmann, U.I. (1998.): Staatsanwaltschaft und Täter-Opfer-Ausgleich, Nomos Verlagsgesellschaft, Baden-Baden

3. Hirjan, F. - Singer, M. (1998.): Komentar Zakona o sudovima za mladež i kaznenih djela na štetu djece i maloljetnika, Ministarstvo unutarnjih poslova Republike Hrvatske
4. Hirjan, F. - Singer, M. (2002.): Komentar Zakona o sudovima za mladež i kaznenih djela na štetu djece i maloljetnika, Nakladni zavod Globus
5. Koller-Trbović, N. - Cvjetko, B. - Koren Mrazović, M. - Žižak, A. (2003.): Model izvansudske nagodbe u kaznenom postupku prema maloljetnicima i mlađim punoljetnicima, Ministarstvo rada i socijalne skrbi RH, Državno odvjetništvo RH i Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet Sveučilišta u Zagrebu
6. Koren-Mrazović, M. (1999.): Uloga socijalne skrbi prema Zakonu o sudovima za mladež, Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu, br. 2.
7. Krapac, D. (2002.): Zakon o kaznenom postupku i drugi izvori hrvatskog postupovnog prava, Narodne novine d.d., Zagreb
8. Pfeiffer, C. (1997.): Täter-Opfer-Ausgleich im Allgemeinem Strafrecht, Nomos Verlagsgesellschaft, Baden-Baden
9. Schüler Springorum, H. (1991.): Kriminalpolitik für Menschen, Edition Suhrkamp, Verlag, Frankfurt am Main
10. Schumacher, S. (2003.), Gewaltschutz in der Familie, Verlag Ernst und Werner Gieseking, Bielefeld
11. Singer, M. - Kovčo Vukadin, I. - Cajner Mraović, I. (2002.): Kriminologija, Nakladni zavod Globus i Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet Sveučilišta u Zagrebu
12. Wetzels, P (1997.): Gewalterfahrungen in der Kindheit, Nomos Verlagsgesellschaft Baden-Baden

Summary

FAMILY VIOLENCE AND THE ROLE OF THE STATE ATTORNEY FOR YOUNG PEOPLE IN PRE-INVESTIGATORY PROCEEDINGS

Family violence and its prevention is a very topical theme. The authors give a short overview of the Council of Europe's Recommendations no. R(85)4 and no. R(92) and discuss the phenomenon of family violence and the basic principles of the state attorney's proceedings in dealing with these cases.

The paper focuses on the proceeding of the state attorney in the Municipal State Attorney's Office in Zagreb in pre-investigatory proceedings and the application of the principle of opportunity referred to in Article 175 of the Criminal Procedure Act (Article 184 in the consolidated text of the new Criminal Procedure Act). This provision enables the state attorney under certain circumstances to render a decision of dismissal of a crime report if the suspect agrees to be submitted for treatment against drug abuse or other addictions (Article 175 paragraph 1 item 5 of the CPA), or if he agrees to be submitted to psychosocial therapy with the aim of eliminating violent behaviour (Art. 175, para. 1 item 6 of the CPA). This involves a rehabilitation procedure, which means that the focus is on the perpetrator of the criminal offence. The goal is the rehabilitation of the perpetrator and the reduction of recidivism, while the basic approach is treatment for the purpose of improving the functioning of the perpetrator. This rehabilitation involves experts in different fields and relevant institutions.

The authors present the procedural protocol in these cases together with several practical examples. Finally, the paper expresses the expectations that relevant bodies and institutions have of the State Attorney's Office, as well as their obligations when working on cases related to family violence offences.

Prilog I

Primjer zapisnika o uzimanju izjave od oštećenice

Općinsko državno odvjetništvo

Broj spisa:

Z A P I S N I K
O UZIMANJU IZJAVE OD OŠTEĆENICE
sastavljen u prostorijama Općinskog državnog odvjetništva u
dana

Prisutni:, zamjenica općinskog državnog odvjetnika za mladež
....., stručna suradnica

Pristupa pozvana, iz, te nakon što je upoznata da u kaznenom predmetu broj..... protivzbog kaznenog djela iz članka 213. st. 2. i 215.a KZ, kojim je djelima oštećena ona i njezina maloljetna djeca, državno odvjetništvo uz njezinu suglasnost namjerava donijeti rješenje o odgodi početka kaznenog progona ako osumnjičenik pristane ispuniti obvezu iz čl. 175. st. 1. t. 6. ZKP, daje na zapisnik sljedeću

I Z J A V U

1. Suglasna sam da državni odvjetnik donese rješenje o odgodi početka kaznenog progona protiv osumnjičenog, zbog kaznenog djela iz članka 213. st. 2. i čl. 215.a KZ ako ispuni sljedeće obveze:

da se podvrgne psihosocijalnoj terapiji radi otklanjanja nasilničkog ponašanja, s time da se u roku od 8 dana od potpisivanja ove izjave javi i uključi u psihosocijalnu terapiju u te da redovito dolazi na tretman prema uputama određenog mu terapeuta. U okviru te terapije osumnjičenik se obvezuje redovito surađivati s djelatnicima centra za socijalnu skrb i ispunjavati obveze koje mu budu naložene u okviru zaštitne mjere nadzora nad izvršavanjem roditeljske skrbi.

2. Izjavljujem da sam upoznata da će državno odvjetništvo ako osumnjičenik ispuni svoju obvezu protiv njega odbaciti kaznenu prijavu zbog navedenih kaznenih djela te da u tom slučaju protiv njega nemam pravo poduzeti kazneni progon.

Zamjenica općinskog
državnog odvjetnika
za mladež

Stručna suradnica

Oštećenica

Prilog II

Primjer zapisnika o uzimanju izjave od osumnjičenika

Općinsko državno odvjetništvo

Broj spisa:

Z A P I S N I K O UZIMANJU IZJAVE OD OSUMNJIČENIKA

sastavljen u prostorijama Općinskog državnog odvjetništva u
dana

Prisutni:, zamjenica općinskog državnog odvjetnika za mladež
....., stručna suradnica

Pristupa pozvani, iz, te nakon što je upoznat da je protiv njega podnesena kaznena prijava zbog kaznenog djela iz članka 213. st. 2. i čl. 215.a KZ. izvršenih na štetu oštećene i maloljetne djece i da je oštećenica suglasna da se donese rješenje kojim će se protiv njega odgoditi kazneni progon ako pristane ispuniti obveze iz čl. 175. st. 1. t. 6. ZKP, daje na zapisnik sljedeću

I Z J A V U

1. Nakon što sam upoznat da je protiv mene podnesena kaznena prijava zbog kaznenog djela iz članka 213. st. 2. i čl. 215.a KZ izvršenog na štetu, izjavljujem da su navodi prijave točni te da pristajem da se donese rješenje o odgodi početka kaznenog progona zbog navedenih kaznenih djela, s time da sam pripravan:

podvrgnuti se psihosocijalnoj terapiji radi otklanjanja nasilničkog ponašanja, s time da se u roku od 8 dana od potpisivanja ove izjave javim radi izvršavanja ove obveze u te da redovito dolazim na tretman prema uputama određenog mi terapeuta. Ujedno se obvezujem da ću redovito surađivati s djelatnicima centra za socijalnu skrb u svrhu zaštite i dobrobiti svoje djece i da ću o uspješnosti izvršavanja tih obveza jedamput mjesečno, i to svaki zadnji radni dan u mjesecu, obavijestiti ovo državno odvjetništvo.

2. Izjavljujem nadalje da sam upoznat da će prijava biti odbačena ako ispunim navedenu obvezu, a da će u protivnom protiv mene državni odvjetnik pokrenuti kazneni postupak.

3. Osumnjičenik izjavljuje da u ovom postupku želi/ne želi branitelja (čl. 62. st. 2. ZKP).

Zamjenica općinskog državnog
odvjetnika za mladež:

Osumnjičenik:

Stručna suradnica

Branitelj osumnjičenika:

VIJEĆE EUROPE

ODBOR MINISTARA

PREPORUKA br. R (85) 4

ODBORA MINISTARA DRŽAVAMA ČLANICAMA O NASILJU U OBITELJI¹

(koju je Odbor ministara donio 26. ožujka 1985.
na 382. sastanku zamjenika ministara)

Odbor ministara, na temelju članka 15. b) Statuta Vijeća Europe, smatrajući da je obitelj osnovna organizacijska jedinica demokratskih društava, smatrajući da obrana obitelji uključuje zaštitu svih njezinih članova od bilo kojeg oblika nasilja koje se među njima previše često događa, smatrajući da nasilje podrazumijeva svaki čin ili propust koji ugrožava život, tjelesni ili psihički integritet ili slobodu osobe odnosno koji ozbiljno šteti razvoju njezine ličnosti, smatrajući da takvo nasilje posebno pogađa djecu s jedne strane i žene s druge strane, iako na različite načine, smatrajući da djeca imaju pravo na posebnu zaštitu društva od svakog oblika diskriminacije ili ugnjetavanja i od svake zlouporabe vlasti u obitelji i drugim institucijama, smatrajući da se to odnosi i na žene u mjeri u kojoj su one žrtve određenih *de facto* nejednakosti koje ometaju prijavljivanje bilo kojeg nasilja čije su one žrtve, uzimajući u tom pogledu u obzir svoju Rezoluciju (78) 37 o jednakosti bračnih drugova u građanskom pravu, uzimajući osim toga u obzir i svoju Preporuku br. R (79) 17 o zaštiti djece od zlostavljanja, uzimajući u obzir zbornik radova s 4. kriminološkog kolokvija Vijeća Europe o zlostavljanju djece u obitelji, uzimajući u obzir Preporuku 561 (1969) Savjetodavne skupštine Vijeća Europe o zaštiti maloljetnika protiv zlostavljanja, preporučuje vladama država članica da:

I. U odnosu na sprječavanje nasilja u obitelji:

1. upozore javnost o razmjerima, ozbiljnosti i specifičnim značajkama nasilja u obitelji radi dobivanja potpore te javnosti za mjere usmjerene suzbijanju te pojave;
2. promiču među obiteljima širenje znanja i informacija o društvenim i obiteljskim odnosima, ranom otkrivanju situacija koje mogu dovesti do sukoba i rješavanju sukoba odnosa između osoba i unutar obitelji;

¹ Kad je ova preporuka donesena, predstavnicima Ujedinjenog Kraljevstva je, pozivajući se na članak 10.2.c) Poslovnika o sastancima zamjenika ministara, stavila rezervu svoje vlade na primjenu članka I.S Preporuke.

3. osiguraju odgovarajuću stručnu izobrazbu za sve one koji su nadležni za postupanje u predmetima nasilja u obitelji, a posebno one koji se, zbog dužnosti koju obnašaju, nalaze u takvom položaju da mogu otkriti takve slučajeve ili raditi s njegovim žrtvama;
4. poduzmu mjere za osnivanje i potiču osnivanje te podupiru rad agencija, udruga ili zaklada čiji je cilj pomoći žrtvama nasilnih obiteljskih situacija, uz dužno poštovanje tuđe privatnosti;
5. ustroje upravne odjele ili multidisciplinarna vijeća sa zadaćom brige za žrtve nasilja u obitelji i s ovlastima rješavanja tih slučajeva.
Njihove ovlasti mogu uključivati sljedeće:
 - zaprimanje prijava o činima nasilja u obitelji;
 - organiziranje medicinskih pregleda na zahtjev žrtve;
 - pružanje pomoći, skrbi i savjeta raznim strankama uključenim u slučajeve nasilja u obitelji te obavljanje terenskih izvida u tom cilju;
 - prosljeđivanje obiteljskim sudovima ili sudovima za djecu ili tijelima kaznenoga progona informacija koje se, po mišljenju odjela ili vijeća, trebaju podnijeti nekom od tih tijela;
6. tim odjelima ili vijećima nametnu stroga pravila o otkrivanju informacija kojima imaju pristup u vršenju svojih ovlasti;

II. U odnosu na prijavljivanje čina nasilja u obitelji

7. stave u optjecaj konkretne informacije o uputnosti i izvodljivosti prijavljivanja slučajeva nasilja u obitelji nadležnim tijelima, a osobito tijelima spomenutim u stavcima 4. i 5. Preporuke, za osobe koje saznaju za njih, odnosno izravnog interveniranja radi pružanja pomoći ugroženoj osobi;
8. razmotre mogućnost ukidanja obveze čuvanja tajne pripadnicima nekih struka kako bi im se omogućilo da tijelima spomenutim u stavku 5. Preporuke otkriju sve informacije o slučajevima nasilja u obitelji;

III. U odnosu na intervenciju države nakon čina nasilja u obitelji

9. poduzmu korake kako bi se osiguralo da se, u slučajevima nasilja u obitelji, brzo mogu poduzeti odgovarajuće mjere, pa makar i samo privremeno, radi zaštite žrtve i sprječavanja sličnih incidenata;
10. poduzmu mjere kako bi se osiguralo da, u svakom slučaju koji nastane kao posljedica sukoba članova para, na raspolaganju budu mjere čiji je cilj zaštita djece od svakog nasilja kojem ih takav sukob izlaže i koji može ozbiljno štetiti razvoju njihove osobnosti;
11. poduzmu mjere kako bi se osiguralo da interesi žrtve ne budu ugroženi zbog preklapanja građanskih, upravnih i kaznenih mjera, s time da se podrazumijeva da se kaznene mjere trebaju poduzimati tek kao posljednje sredstvo;
12. preispitaju svoje zakonodavstvo koje uređuje ovlasti kažnjavanja djece kako bi se ograničilo ili, štoviše zabranilo tjelesno kažnjavanje, iako povreda te zabrane ne mora nužno podrazumijevati kaznenu sankciju;
13. prouče mogućnost povjeravanja slučajeva nasilja u obitelji samo specijaliziranim članovima tijela nadležnih za kazneni progon ili provođenje istrage odnosno raspravnog suda;
14. poduzmu korake kako bi se osiguralo da se, u pravilu, izvrši psiho-socijalna obrada tih slučajeva i da, osobito na temelju nalaza obrade i u skladu s mjerilima koja uzimaju u obzir interese žrtava kao i djece obitelji, tijelo nadležno za kazneni progon ili sud može predložiti ili poduzeti neke druge mjere, osim kaznenih mjera, posebno kad osumnjičenik ili optuženik

pristane podvrgnuti se nadzoru nadležnih socijalnih, medicinsko-socijalnih tijela odnosno tijela za uvjetnu osudu;

15. ne pokreću postupak u slučajevima nasilja u obitelji ako žrtva to ne traži ili ako javni interes to ne zahtijeva;
16. poduzmu mjere kako bi se osigurala zaštita od bilo kakvih vanjskih pritisaka na članove obitelji koji svjedoče u slučajevima nasilja u obitelji. Osobito bi maloljetnici trebali imati pomoć odgovarajućeg opunomoćenika. Štoviše, težinu takvih dokaza ne trebaju umanjiti pravila koja se odnose na prisegu;
17. razmotre uputnost uvođenja posebnih inkriminacija za kaznena djela počinjena unutar obitelji.

Prevela: Mirna Jemrić-Kovačiček, sudski tumač za engleski jezik

VIJEĆE EUROPE

ODBOR MINISTARA

PREPORUKA br. R (90) 2

ODBOR MINISTARA DRŽAVAMA ČLANICAMA O SOCIJALNIM MJERAMA KOJE SE TIČU NASILJA UNUTAR OBITELJI¹

(koju je Odbor ministara donio 15. siječnja 1990.
na 432. sastanku zamjenika ministara)

Odbor ministara, na temelju članka 15. b) Statuta Vijeća Europe,

1. s obzirom na to da je cilj Vijeća Europe ostvariti veće jedinstvo između svojih članica radi očuvanja i promicanja ideala i načela koji su dio njihove zajedničke baštine i poticanja njihova gospodarskog i društvenog napretka,
2. imajući na umu pravo na poštovanje privatnog i obiteljskog života kako je definirano u članku 8. Europske konvencije o ljudskim pravima,
3. imajući na umu pravo obitelji na socijalnu, pravnu i ekonomsku zaštitu te pravo majke i djeteta na odgovarajuću socijalnu i ekonomsku zaštitu kako je definirano člancima 16. i 17. Europske socijalne povelje,
4. imajući na umu Deklaraciju o jednakosti između žena i muškaraca koju je Odbor ministara donio na svojoj 83. sjednici (16. studenoga 1988.),
5. imajući na umu Preporuku br. R (84) 4 Odbora ministara o roditeljskim odgovornostima,
6. imajući na umu Preporuku 561 (1969) Skupštine Vijeća Europe o zaštiti maloljetnika od zlostavljanja,
7. imajući na umu Preporuku br. R (79) 17 Odbora ministara o zaštiti djece od zlostavljanja,
8. imajući na umu zbornik radova s 4. kriminološkog kolokvija Vijeća Europe o zlostavljanju djece u obitelji (1979.),
9. imajući na umu Preporuku br. R (87) 21 Odbora ministara o pomoći žrtvama i sprječavanju viktimizacije,
10. s obzirom na Preporuku br. R (85) 4 Odbora ministara o nasilju u obitelji,
11. s obzirom na zaključke Kolokvija Vijeća Europe na temu "Nasilje u obitelji: mjere na socijalnom području" (Strasbourg, 25.-27. studenoga 1987.),
12. priznajući da problem nasilja u obitelji zahtijeva poduzimanje mjera na nacionalnoj i međunarodnoj razini,
13. primjećujući da se nasilje u obitelji događa na svim razinama društva i u svim zemljama, bogatima i siromašnima, bez obzira na, primjerice, strukturu obitelji, etničko podrijetlo, dob, jezik, vjeroispovijed, političko i drugo mišljenje, nacionalno ili socijalno podrijetlo odnosno imovinu,

¹ Kad je ova preporuka donesena, predstavnica Danske je, pozivajući se na članak 10.2.c) Poslovnika o sastancima zamjenika ministara, stavila rezervu svoje vlade na primjenu stavka 6. Odjeljka A i stavka 46. Odjeljka B Dodatka Preporuci.

14. priznajući da socijalni i ekonomski pritisak na obitelji pridonosi nasilnom ponašanju,
15. primjećujući potrebu za prepoznavanjem drugih čimbenika koji pridonose nasilju, za sprječavanjem nasilja u obitelji i razmatranjem socijalnih mjera za otklanjanje posljedica nasilja u obitelji kad se ono već dogodilo,
16. uzimajući u obzir potrebu za mijenjanjem svijesti čitavoga društva kako bi svi prepoznali neprihvatljivost pojave nasilja, kako u obitelji, tako i u društvu u cjelini,
17. prepoznajući opću važnost nenasilnog rješavanja sukoba i obeshrabrivanja zlouporabe moći,
18. vjerujući kako kretanja koja vode prema demokratizaciji obitelji koja podrazumijeva poštovanje članova obitelji kao pojedinaca s jednakim pravima i jednakim mogućnostima mogu pridonijeti sprječavanju nasilja,
19. imajući na umu važnost odgovarajućih financijskih sredstava za provedbu planiranih i predloženih mjera na socijalnome području,
preporučuje vladama država članica da poduzmu ili, gdje je to primjereno, potiču opće preventivne mjere i konkretne mjere spomenute u Dodatku Preporuci.

Odjeljak A: Opće preventivne mjere

1. Obitelj kao temeljnu jedinicu društva treba podupirati svih mogućim sredstvima.
2. Prava pojedinaca treba priznati i poštovati, s time da se osobita pozornost posveti pravima slabijih članova obitelji.
3. Treba provesti punu jednakost spolova; to podrazumijeva jednako obrazovanje, jednake mogućnosti rada i odlučivanja te jednake mogućnosti materijalne neovisnosti i osobnoga rasta.
4. Na područjima kao što su socijalna skrb, zdravstvo, stanovanje i prostorno planiranje, svijet rada, kultura i obrazovanje treba smanjiti socijalne i ekonomske pritiske.
5. Treba točno utvrditi razmjere, ozbiljnost i negativne posljedice nasilja u obitelji. Javnost treba biti opširno obaviještena o njima, kao i o načelima nenasilnog rješavanja sporova, neprihvatanja zlouporabe moći od strane društva i mogućnostima liječenja. U tom se cilju obrazovanje i mediji trebaju upotrebljavati na pravilan način.
6. U demokratskom društvu opravdanje nasilja u medijima treba ograničiti svim mogućim sredstvima. U takvoj politici medije treba pozvati na suradnju (na primjer, putem profesionalnih kodeksa ponašanja).
7. Treba provoditi primjerenu stambenu politiku i politiku prostornoga planiranja koje mogu spriječiti mogućnost izbijanja eksplozivnih situacija unutar obitelji, kao i u široj zajednici. Visoko mjesto na ljestvici prioriteta trebaju zauzeti specifične potrebe starijih osoba, obitelji (osobito onih s malom djecom), mladih ljudi i određenih socijalno ugroženih skupina.
8. Osobama koje se u svom domu u punom radnom vremenu brinu o maloj djeci, starijem roditelju ili invalidnom članu obitelji treba osigurati socijalnu i materijalnu zaštitu na neovisnoj osnovi, kako bi im se, kao pružateljima skrbi, pružila potpora u uvjetima moguće ograničenosti i sukoba.
9. Treba napraviti sve što je potrebno u cilju usklađivanja obiteljskoga života i rada, s time da se, s jedne strane, osobita pozornost posveti osiguranju, kvaliteti i dostupnosti ustanova za dnevnu skrb o djeci, službama za obiteljsku potporu i socijalnoj sigurnosti, a s druge strane radu u nepunom radnom vremenu, fleksibilnom rasporedu radnog vremena i roditeljskom dopustu, i to na dobrovoljnoj osnovi.
10. Treba provesti istraživanja usmjerena prepoznavanju onih obiteljskih situacija koje dovode do povećanog broja opasnih sukoba kako bi se spriječile ili razriješile potencijalno nasilne situacije.

11. S obzirom na pomanjkanje primjerenih istraživanja o posebnom položaju invalidnih članova obitelji, vlade bi trebale promicati i/ili subvencionirati studije o toj temi te temeljito razmotriti u kojem se opsegu Preporuka može primijeniti na tu posebno ranjivu skupinu.

Odjeljak B: Konkretna mjera

I. Informiranje

1. Treba poticati medije, škole i druge agencije koje utječu na širu javnost da pokrenu nesenacionalističke informativne kampanje. Takve bi kampanje trebale uključivati informiranje o radu u skloništim za žene, centrima za krizne intervencije i roditeljskim odgovornostima te o agencijama kojima se djeca mogu obratiti.
2. Informacije o uzrocima, prepoznavanju i sprječavanju obiteljskoga nasilja moraju se prilagoditi onima kojima su upućene: na primjer, stručnjacima, djeci, mlađim punoljetnicima, roditeljima ...
3. Treba pronaći odgovarajuća sredstva pomoću kojih bi se žrtvama, a posebno koje prvi put pretrpe nasilje, pružile informacije o načinima intervencije u krizama, kao što su brojevi kriznih telefona i adrese skloništa i skupina za samopomoć.

II. Otkrivanje nasilja

4. Trebalo bi osvijestiti javnost općenito, a posebno stručnjake koji rade s obiteljima o potrebi otkrivanja i ranog prepoznavanja slučajeva nasilja u obitelji. To se može postići informativnim kampanjama za širu javnost i posebnim informativnim kampanjama usmjerenima posebnim kategorijama stručnjaka.

III. Prijavlivanje nasilja

5. Zajednicu u cjelini trebalo bi poticati da se ponaša odgovorno i prijavljuje slučajeve nasilja u obitelji vlastima ovlaštenim za pružanje pomoći i mijenjanje situacije. To se osobito odnosi na susjede, prijatelje, radnike u predškolskim i drugim ustanovama i učitelje koji moraju nadvladati razumljivu šutnju o tome.
6. Sve slučajeve nasilja prijavljene u bolnicama, socijalnim službama ili od policije trebalo bi uputiti socijalnim službama ili nadležnim sudovima (na primjer obiteljskim sudovima, tamo gdje postoje), uz pristanak odrasle žrtve nasilja koji je dan na temelju pune obaviještenosti ili u skladu s drugim jamstvima koje predviđa domaće pravo, kako bi se mogli poduzeti potrebni koraci za zaštitu osobe koja je u opasnosti.
Treba izraditi smjernice o prijavljivanju.
7. Kad god socijalne službe nisu obaviještene, na primjer zbog profesionalne tajne, to ne bi smjelo potisnuti potrebu da se pomogne pojedincima u opasnosti.
8. Treba poboljšati uvjete u kojima žrtve nasilja u obitelji svoja bolna iskustva iznose socijalnim, medicinskim ili pravosudnim službama. Trebaju postojati mogućnosti da žrtve dobiju potporu socijalnog radnika ili osobe od povjerenja, uz svaki oblik pravnog zastupanja koje može biti potrebno.

IV. Pomoć i terapija za cijelu obitelj

9. Službe za pružanje praktične pomoći koje bi, uz opće socijalne službe, trebale biti na raspolaganju svim članovima obitelji uključuju i:
 - telefonske linije (za hitne pozive i za savjetovanje),
 - krizne službe koje, gdje god je to moguće, svoje usluge pružaju 24 sata na dan,
 - savjetodavni centri.Treba poduzeti korake radi koordiniranja tih raznih službi.
10. Prihvaćenu terapiju za liječenje žrtava nasilja, posebno seksualnoga nasilja, bilo da je riječ o pojedinačnoj terapiji ili terapiji za cijelu obitelj, treba prilagoditi svakom pojedinom slučaju.
11. Skupine za samopomoć koje okupljaju žrtve i skupine za samopomoć koje okupljaju počinitelje treba u velikoj mjeri poticati i podupirati.
12. Gdje god je to moguće, treba se koristiti kombinacijom profesionalne pojedinačne terapije i skupine za samopomoć, jer iskustva pokazuju da je takva kombinacija djelotvorna.

V. Mjere za djecu

13. Treba promicati kvalitetnu skrb o djeci i njihovo odgajanje.
To treba uključiti izobrazbu za mlade roditelje, kako prije tako i nakon rođenja njihove djece, te pružanje savjetodavnih usluga.
14. Treba naglasiti opću osudu tjelesnoga kažnjavanja i drugih oblika ponižavajućeg postupanja u odgojne svrhe, kao i potrebu za obrazovanjem bez nasilja.
15. Socijalne i zdravstvene službe trebaju posvetiti osobitu pozornost pojedincima i obiteljima za koje se zna da su posebno rizične za nasilje nad djecom.
16. Treba uzeti u obzir specifične probleme na koje se može naići u obiteljima gdje ima pastoraka, djece na hraniteljskoj skrbi ili invalidne djece.
17. Kako bi se postigao kontinuitet u liječenju obitelji, što je jedan od velikih izazova u radu sa zlostavljanom djecom, treba razviti načine rada koji objedinjuju ovlasti pripadnika raznih struka kojih se to tiče.
18. Kad se interesi zlostavljanog djeteta nalaze u sukobu s interesima koje izražavaju njegovi roditelji, interesima djeteta u načelu treba dati prvenstvo. Kad je potrebno zaštititi dijete na način da ga se izdvoji iz obitelji, bilo kratkoročno ili dugoročno, to se ne bi trebalo smatrati samo po sebi svrhom, već privremenim rješenjem u okviru obiteljskoterapijskog pristupa koji je u interesu obiju stranaka. Rad s obitelji treba nastaviti bez obzira na izdvajanje djeteta.
19. Treba razviti široku lepezu oblika liječenja koji se nude:
 - emocionalna potpora za dijete, kao i za roditelje;
 - pomoć u vezi s čimbenicima socijalnog i ekonomskog pritiska;
 - liječenje odnosa između roditelja i djece i odnosa bračnih drugova;
 - rad na poboljšanju socijalne mreže obitelji.

VI. Mjere za žene

20. Ženama koje su žrtve nasilja u obitelji treba pružiti koordiniranu i sveobuhvatnu pomoć, uključujući, ako je to potrebno, i financijsku pomoć u skladu s nacionalnim zakonodavstvom. Javnim vlastima treba povjeriti konkretne odgovornosti u određenim zadaćama vezanim za rješavanje nasilja nad ženama, u suradnji s nevladinim organizacijama gdje je to potrebno.

21. Ako postoji zakonska mogućnost izdvajanja supružnika zlostavljača iz obitelji, nju treba iskoristiti kako bi se zlostavljanoj ženi i njezinoj djeci omogućilo da ostanu u svome domu.
22. Kad je žrtva nasilja prethodno bila financijski ovisna o nasilnoj osobi, po potrebi treba osigurati financijsku pomoć kako bi se žrtvi i djeci omogućilo da se osamostale. Ta mjera ne bi trebala počinitelja osloboditi njegovih financijskih obveza.
23. Trebale bi postojati općeraširene i dostatne mogućnosti pronalaženja smještaja u domu za pretučene žene (skloništu). Cilj skloništa za pretučene žene jest brzo pružiti pomoć ženama i djeci koji su u opasnosti. Prije nego ih se smjesti u dom za pretučene žene, tim bi se osobama, gdje je to moguće, trebali dati savjeti.
24. Od samih se žrtava nasilja ne bi smjelo očekivati da podmiruju kapitalne i tekuće troškove skloništa. Javne bi vlasti, u odgovarajućim okolnostima i u skladu s nacionalnim zakonodavstvom, ta skloništa trebale subvencionirati.
25. Svaki krizni centar i sklonište za zlostavljane žene trebao bi imati svoju vlastitu politiku u pogledu otkrivanja svoje adrese i primanja odnosno neprimanja posjetitelja. Ako se spajanje obitelji smatra mogućim, tada bi nadzirani susreti članova obitelji unutar skloništa mogli biti od pomoći. U nekim zemljama, međutim, iskustvo pokazuje da skloništa rade djelotvornije ako vanjske osobe nemaju pristup njima. Zlostavljane žene moraju potpuno slobodno odlučiti žele li se ili se ne žele vratiti svojim partnerima.
26. Kad pretučena žena bude primljena u sklonište, odgovarajuću bi joj pomoć, ako ona to želi, trebali pružiti socijalni radnici, psiholozi, pravnici i druge stručne osobe, uključujući iskusne volonere koji mogu osobito pomoći u vezi s praktičnim i administrativnim pitanjima koja se tiču žene i, ovisno o slučaju, njezine djece. Važan element može biti i uzajamna pomoć i razmjena iskustava s drugim pretučenim ženama u skloništu.
27. Kad pretučena žena napusti sklonište, trebalo bi joj pružiti odgovarajuću naknadnu skrb, i to po mogućnosti posredstvom socijalnog radnika koji ženu može, na zahtjev, posjećivati u njezinu domu i voditi računa o njezinim problemima.
28. Treba osnovati skupine za samopomoć u okviru kojih bi se žene koje napuste sklonište mogle redovito sastajati i međusobno pomagati kako bi izbjegle izoliranost. Treba uspostaviti neformalne mreže za razmjenu informacija i ideja između skloništa i skupina za samopomoć.

VII. Mjere za starije osobe

29. Osobito nedostaju saznanja o razmjerima nasilja nad starijim osobama. Za početak bi trebalo pokrenuti ili promicati istraživanja i provoditi programe informiranja.
30. Treba uspostaviti djelotvornu "obiteljsku politiku za starije osobe" (uključujući dnevne centre, službe u zajednici, službe za skrb u kući, organiziranje odmora za pružatelje skrbi - *respite care*) kako bi se oslabio pritisak na obitelji i tako pridonijelo smanjenju čimbenika koji dovode do nasilja.
31. Predmet pozornosti posebno treba biti položaj nemoćnih starijih osoba (osobito u pogledu njihovih prava) koje su smještene u ustanovu ili udomiteljsku obitelj uz naplatu kako bi se izbjeglo moguće zlostavljanje od članova njihove obitelji koji su s njima ostali u kontaktu.
32. Kako bi se izbjeglo da starije osobe budu "isključene" iz svoje zajednice, vlade i lokalne vlasti trebale bi promicati odgovarajuće stambene i životne uvjete.
33. Bliski članovi obitelji trebali bi imati pristup informacijama i savjetima o konkretnim problemima koji se mogu javiti prilikom skrbi o starijim osobama.
34. Presudnim treba smatrati jačanje svijesti i stručnosti među zdravstvenim i socijalnim radnicima koji su pozvani pomagati žrtvama zlostavljanja starije dobi. Prilikom osmišljavanja

odgovarajućih usluga za zlostavljane starije osobe, odgovornima za rješavanje tog problema trebale bi se smatrati postojeće zdravstvene i socijalne službe.

35. Predviđene mjere trebale bi uključivati izdvajanje zlostavljane starije osobe iz nasilnoga okruženja te obiteljsko savjetovanje, i to po mogućnosti uz pristanak dotične osobe, a ako se on ne dobije, poduzimanjem mjera prisile protiv počinitelja.

VIII. Mjere za počinitelje

36. Nakon izvođenja pred sud i sudskog postupka, trebalo bi poticati mjere za počinitelje koje su usmjerene prema pružanju pomoći. One bi mogle uključivati osnivanje skupina počinitelja za samopomoć i pružanje psihoterapije u zatvoru ili izvan njega.
37. Socijalne bi službe trebale održavati kontakt s počiniteljima napuštenim od obitelji kako bi utvrdile njihove potrebe, razgovarale o njihovim problemima i pružile im savjete i pomoć.
38. Treba promicati istraživanja o terapijskim metodama i drugim mjerama koje bi mogle imati pozitivan utjecaj na počinitelje.

IX. Obrazovanje

39. U školama treba poticati uspostavljanje programa sprječavanja tjelesnog, emocionalnog i seksualnog zlostavljanja. To bi trebalo učiniti osnivanjem odbora u okviru nadležnih prosvjetnih tijela, čiji bi članovi bile osobe s područja obrazovanja i one koje rade na području zlostavljanja djece, kao i roditelja, a, gdje je to primjereno, i članovi volonterskih organizacija. Članovima takvih odbora treba pružiti posebnu izobrazbu.
40. U obrazovnim programima koji započinju na predškolskoj razini treba uzeti u obzir promjene u društvu, i to tako da se veća pozornost posveti djetinjstvu, pozitivnom viđenju starosti, promijenjenim ulogama žena i muškaraca. Pozitivne vidove ljudskih odnosa i moralnih vrijednosti te ljudske ljubavi, naklonosti i spolnosti treba naglasiti i o njima razgovarati prije nego se pojave pitanja nasilja i seksualnoga zlostavljanja. Konkretni tečajevi o partnerstvu i roditeljskim odgovornostima trebali bi uključivati učenje nenasilnog rješavanja sukoba.

X. Socijalni radnici

41. Suočeni s problemima nasilja, socijalni bi radnici po mogućnosti trebali raditi u multidisciplinarnim timovima zajedno sa svim strukama kojih se to tiče. To je osobito važno kad se pojavi pitanje prijavljivanja obiteljskog nasilja vlastima.
42. Tijekom njihova svakodnevnog rada socijalnim bi se radnicima trebala pružiti pomoć u obliku nadzora i stalne izobrazbe kako bi im se omogućilo da razjasne svoje vlastite vrijednosti i razlikuju različite primjere obiteljskoga nasilja, u pogledu žrtava i u pogledu počinitelja nasilja.
43. Temeljna izobrazba i stručno usavršavanje socijalnih radnika, radnika u centrima za dnevnu skrb i drugim ustanovama, medicinskog osoblja, sudaca, policije i nastavnika trebali bi uključiti učenje o multidisciplinarnom radu i suradnji između institucija.

XI. Uloga volonterskih udruga

44. Nadležne volonterske organizacije mogu dati važan doprinos sprječavanju nasilja u obitelji i otklanjanju njegovih posljedica. Javne bi ih vlasti trebale priznati, poticati i financijski podupirati u njihovom radu u skladu s odredbama sadržanim u preporuci br. R (85) 9 Odbora ministara o volonterskom radu u aktivnostima socijalne skrbi. Treba osigurati najbolju moguću suradnju između raznih javnih službi i volonterskih organizacija i volontera.
45. Kako bi se zadovoljili posebni zahtjevi koji se postavljaju u sprječavanju i suzbijanju nasilja u obitelji, iznimno je poželjno da volonteri budu pravilno odabrani, obučeni i nadzirani.

XII. Financijske implikacije

46. Nacionalne, regionalne i lokalne vlasti trebale bi poduzeti odgovarajuće korake za osiguravanje odgovarajućih financijskih sredstava za programe i mjere koji se provode u okviru Preporuke.

Prevela: Mirna Jemrić-Kovačiček, sudski tumač za engleski jezik